

SLEF:s handlingsplan mot mobbning, trakasserier och sexuella övergrepp

SLEF:s styrelse har fastställt denna handlingsplan 9.5.2023 med omedelbart ikraftträdande.

1. Inledning

Svenska Lutherska Evangelieföreningen i Finland rf (SLEF) ska vara en trygg och säker miljö att leva, delta och verka i. Klimatet inom SLEF ska präglas av ett gemensamt ställningstagande mot alla negativa beteenden och av en tydlig markering mot alla former av trakasserier och övergrepp oberoende av var, när, av vem eller mot vem de sker.

Speciellt viktigt är detta när det gäller barn och unga. De har rätt att känna tillit till och förtroende för de vuxna. Detta förtroende får inte missbrukas. Sexuella övergrepp och trakasserier strider mot kristen människosyn och är fullständigt oacceptabla. Detta gäller både direkt brottsliga handlingar och olämpliga beteenden. Om övergrepp ändå sker eller har skett behövs en tydlig handlingsplan och beredskap för åtgärder.

Syftet med denna handlingsplan är att den ska fungera som redskap för förebyggande av mobbning och trakasserier samt vid misstanke om sexuella övergrepp. Planen är uppgjord för att skydda alla som deltar i SLEF:s verksamhet, särskilt barn och ungdomar.

2. Definitioner av oacceptabelt beteende

Nedan följer definitioner på sådant som inte är acceptabelt:

- *Mobbning* innebär en medveten, kränkande och destruktiv handling där en person blir systematiskt angripen av en eller flera personer. Mobbing kan förekomma ansikte mot ansikte eller som nätkränkningar, till exempel via sociala medier. Enskilda konflikter, bråk och slagsmål är inte mobbing, men dessa ska naturligtvis också redas ut.
  - *Fysisk mobbing* sker handgripligen, till exempel genom att slå, knuffa, sparka, nypa, hålla fast, trycka in i väggen, sätta krokben för, gömma eller söndra någons kläder eller saker.
  - *Verbal mobbing* handlar till exempel om att säga elaka saker, håna, göra narr av, skratta åt, sprida skvaller, lögner eller elaka rykten om, viska, hota, ironisera över kläder, utseende, frisyr etc.
  - *Psykisk mobbing* är till exempel att göra miner, kasta menande blickar, sucka, tystna, vända ryggen till, inte svara på tilltal, behandla någon som luft eller utestänga någon ur gruppen.
- Med *rasistiska trakasserier* avses att kränka någon på grund av etnicitet eller hudfärg.
- Med *sexuella trakasserier* avses icke-önskvärt verbalt, icke-verbalt eller fysiskt beteende av sexuell natur. Det kan handla om gester, miner, osakligt prat, tvetydiga skämt, kommentarer om kropp eller klädsel, meddelanden, bilder, videor i sociala medier och förslag eller krav på sexuellt umgänge.
- *Sexuella trakasserier på webben* inkluderar exempelvis att kalla andra vid öknamn som förolämpar sexualitet, att sprida rykten och ge störande kroppskommentarer, att sända sexuellt färgade meddelanden, skämt eller anspelningar, att skicka sexuellt färgade eller anspelande emoji, att redigera bilder så att de färgas sexuellt, exempelvis genom att lägga till text eller emoji, att dela sexuellt färgade kommentarer eller inlägg på öppna diskussionsforum, att utföra sexuella trakasserier via videoanslutning.
- *Sexuellt antastande* innebär till exempel att sända bilder på könsorgan, att föreslå sex inför andra människor, att ge sexuella kommentarer om kroppsdelar, att uttala sexuella förolämpningar, att ge skamliga förslag eller att osakligt titta på någon naken person till exempel i ett omklädningsrum.
- *Sexuella övergrepp av barn* kan vara både fysiska och icke-fysiska. De kännetecknas av att ett barns beroendeställning utnyttjas eller att barnet utsätts för handlingar som det inte kan förstå eller är moget för. Med barn menas personer under 16 år alternativt en person mellan 16 och 18 år som på något sätt står i en beroendeställning till gärningspersonen. Fysiska övergrepp kan till exempel

handla om beröring av barnets privata kroppsdelar, om att barnet tvingas ta på en annan persons könsorgan eller om olika former av samlag. Icke-fysiska övergrepp kan handla om att barnet tvingas att titta på ett könsorgan eller visa sin egen kropp, om att barnet tilltalas på ett sexuellt utstuderat sätt, om att smygtitta på barnet när det badar eller klär av sig, om att tvinga barnet att titta på pornografiska filmer, bilder eller böcker, om att exploatera barnet genom att dokumentera sexuella övergrepp som barnet utsätts för eller om prostitution.

3. Åtgärdsplan

A. Åtgärder för förebyggande av mobbning, trakasserier och sexuella övergrepp

- SLEF accepterar inga former av kränkande behandling eller övergrepp. Detta ska kommuniceras tydligt i föreningens verksamhet och ska omfattas av alla som har uppgifter inom föreningen. Ett tidigt ingripande med låg tröskel är viktigt för att bibehålla en sund verksamhetskultur.
- SLEF:s styrelse, alla anställda, alla frivilliga i ansvarsuppgifter, och alla frivilliga medarbetare i uppgifter där de kommer i kontakt med barn och unga, bör känna till denna handlingsplan samt vad barnskyddslagen föreskriver om anmälningsskyldighet.

De som är anställda eller innehar ett förtroendeuppdrag hos [en församling eller något annat religiöst samfund] eller som utför motsvarande uppgifter i ett uppdragsförhållande eller som självständig yrkesutövare, samt alla yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården är skyldiga att utan dröjsmål och trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till välfärdsområdet, om de i sin uppgift fått kännedom om ett barn för vars del behovet av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds.

Även andra personer än de som avses i 1 mom. kan göra en sådan anmälan, utan hinder av de sekretessbestämmelser som eventuellt gäller dem.

De personer som avses i 1 mom. är skyldiga att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen, när de på grund av omständigheter som de har fått kännedom om i sin uppgift har skäl att misstänka att ett barn utsatts för 1) en gärning som är straffbar som sexualbrott enligt 20 kap. i strafflagen, eller 2) en gärning som är straffbar som brott mot liv och hälsa enligt 21 kap. i strafflagen och vars föreskrivna maximistraff är fängelse i minst två år.

Oberoende av vad som bestäms i 1 och 3 mom. gäller det som särskilt bestäms eller föreskrivs om tystnadsplikten i anslutning till bikt eller annan själavård. (Utdrag ur Barnskyddslagen (417/2007) 25 §)

- Alla anställda och frivilliga i ansvarsuppgifter med uppgifter som direkt ansluter sig till arbete med barn och unga ska signera en försäkran om att de har läst och tagit till sig innehållet i dokumenten.
- En bra ledare är trygg i sin position. Men när positionen är otydlig eller egenskaperna för ett gott ledarskap saknas, kan det leda till att man börjar kompensera för dessa brister med härskartekniker, maktmissbruk och övergrepp. Den som utövar ledarskap i ett andligt sammanhang behöver vara medveten om vilken plattform det utgör och därmed agera ansvarsfullt och med respekt för andras tro och övertygelse. Detta gäller både anställda och frivilliga arbetare. I synnerhet med frivilliga ledare och korttidsanställda är det viktigt att samtala om ansvar och maktstrukturer och vad som gäller för ett gott ledarskap.
- Personer anställda för uppgifter i föreningens verksamhet för barn och ungdomar bör uppvisa *straffregisterutdrag*, dock inte korttidsanställda lägerledare.
- Rädslan för övergrepp har i viss mån problematiserat den goda beröringen som vi människor behöver i vår kommunikation med varandra. I en tid när upplevelsen av ensamhet är ett problem för många, är det ledsamt att konstatera att den goda beröringen inte alltid är okomplicerad. En kram eller en vänlig klapp på axeln kan vara stärkande och uppmuntrande för en människa som har det svårt och behöver tröst. När man möter andra är det viktigt att vara uppmärksam på människors reaktioner och läsa av vad andra människor känner sig bekväma med.
- I förböns- eller själavårdssituationer är det vanligt att förebedjaren lägger sin hand på den man ber för. I dessa situationer är det dock viktigt att förebedjaren först frågar om det är okej att man lägger sin hand på dennes axel, huvud eller knä. Beröringen får inte kännas obehaglig för den som redan befinner sig i en sårbar och utlämnande situation.
- Inom barn- och ungdomsverksamheten bör därtill följande särskilt iakttas:

- Ansvaret för barnens och de ungas trygghet är alltid de vuxnas.
- Strävan bör vara att höja barnens och de ungas medvetenhet om sina egna rättigheter. De behöver veta hur de ska gå till väga om de stöter på sexuella trakasserier eller annan osaklig behandling. Detta gäller även trakasserier i sociala medier.
- Vi visar i ord och handling respekt för barnens och de ungas personliga integritet, och i det gemensamma umgänget bör vi värna om ett språkbruk som inte kränker någon.
- Inom verksamheten strävar vi till att undvika arrangemang som kan ge upphov till osakligt beteende eller misstanke om det. Där det är möjligt rekommenderas att flera vuxna delar ansvaret inom verksamheten.
- Inom lägerverksamheten bör särskild försiktighet iakttas när det gäller till exempel fotografering, rutiner vid läggdags och väckning samt val av lekar.
- De ansvariga ledarna har rätt att vid behov uppmana personer att klä sig sakligt.
- I lägerledarutbildningen aktualiseras frågor som berör integritet och gränser.
- Gemensamma regler skapas för eventuell spridning av bilder, videoklipp och ljudfiler i sociala medier. I fostran betonas vikten av att skydda sig själv och andra mot exploatering till exempel i sociala medier.
- Handlingsplanen går igenom i detalj vid lägerledar- och hjälpledarskolningar inför varje lägersäsong.

B. Åtgärder vid mobbning och trakasserier

- Det är varje individs ansvar att agera om mobbning och trakasserier förekommer. Föreningens styrelse, arbetarskyddschef, arbetarskyddsfullmäktig, anställda och frivilliga medarbetare i ansvarsposition har dock här ett särskilt ansvar.
- Om mobbning och trakasserier uppdragas i samband med aktiviteter eller tillställningar ordnade av föreningen vidtas följande åtgärder:
  - Om du är den som drabbas av mobbning och trakasserier, berätta då om saken åt en anställd eller annan ansvarsperson på plats.
  - De som leder aktiviteten ingriper genast tydligt genom direkta tillsägelser. Den eller de som mobbar eller trakasserar kan, ifall de inte hör sammar tillsägelse, bli ombedda att lämna platsen. I fall av minderårig görs detta efter kontakt med vårdnadshavarna.
  - Det inträffade dokumenteras av den som först kommit i kontakt med fallet och närmaste förman kontaktas.
  - De ansvariga för arbetarskyddet inom SLEF informeras.
  - I synnerhet i grövre fall bör kontakt tas till de involverade parternas hem. *Observera att detta inte gäller misstanke om brott som har inträffat i hemmet – se mer under avsnitt C.*
  - Ärendena dokumenteras på tillbörligt sätt. Dokumentationen behandlas konfidentiellt.

C. Åtgärder vid misstanke eller vetskap om sexuella övergrepp

- SLEF följer landets lagstiftning om anmälningsskyldighet vid misstanke om sexualbrott eller brott mot liv och hälsa (Barnskyddslagen (417/2007) 25 §; Strafflagen (39/1889) kap 20 (723/2022); Strafflagen (39/1889) kap 21).
- Det är varje individs ansvar att agera vid misstanke om att ett barn far illa eller att barnets sexuella integritet på något sätt är hotad. Föreningens styrelse, arbetarskyddschef, arbetarskyddsfullmäktig, anställda och frivilliga medarbetare i ansvarsposition har dock här ett särskilt ansvar vid misstanke om sexuella övergrepp inom föreningens verksamhet.
- Vid misstanke om brott dokumenteras händelsen av den ansvarsperson som först kommit i kontakt med fallet och närmaste förman kontaktas.

- Vid misstanke eller vetskap om sexuellt övergrepp ska SLEF:s tjänstemän eller styrelse utan dröjsmål vidta följande åtgärder:
  - Polisanmäla händelsen redan vid misstanke om brott – för anvisningar, se <https://www.suomi.fi/service/brottsanmalan-polisen/a9610eb8-0f49-44d5-8879-616d5c6edc6e>.
  - Om det skedda gäller ett barn, göra en barnskyddsanmälan – för anvisningar, se <https://thl.fi/sv/web/handbok-forbarnskyddet/arbetsprocesser/barnskyddsanmalan>.
  - Se till att den/de utsatta får professionell hjälp.
  - Se till att övriga berörda får den hjälp och det stöd som behövs.
  - Ge saklig men endast nödvändig information till de berörda.
  - Utredda ifall den misstänkta under pågående utredning kan fortsätta i sina uppgifter.
  - Dokumentera det skedda på lämpligt sätt.
  - Vid behov informeras media av verksamhetsledaren eller styrelseordföranden.
- För den person som tar emot berättelsen eller gör uppföljande samtal finns här några viktiga råd:
  - Lyssna aktivt och uppmärksamt till det utsatta barnet eller den vuxna. Ta på allvar det som sägs.
  - Undvik ledande frågor. Ställ öppna frågor för att bekräfta grundfakta (vem, vad, när, var?). Be personen beskriva och förklara i lugn och ro.
  - Lägg formuleringar på minnet. Skriv ner det som den utsatta har berättat med personens egna ord så snabbt som möjligt efter samtalet.
  - Ifrågasätt inte berättelsen. Försäkra att personen har gjort rätt i att berätta.
  - Behåll lugnet hur svår berättelsen än är. Kom ihåg att den utsatta har förtroende för dig, eftersom personen har valt att berätta för dig.
  - Var ärlig. Ge inte tomma löften till exempel om att du inte kommer att berätta vidare det du får höra; det finns saker som du måste anmäla till myndigheter.
  - Använd aldrig konfrontation mellan utsatt och anklagad som metod för att reda ut vad som hänt. Börja inte undersöka saken närmare. Det är myndigheternas uppgift.
  - Ge inte förhastade svar, men erbjud fortsatt stöd och kontakt. Avsluta om möjligt diskussionen med en positiv hållning genom att visa på utvägar. Berätta för personen vad du kommer att göra härafter och ge fortlöpande information om hur ärendet utvecklas.
  - Anmäl om det du har hört eller sett till din förman. Kom ihåg att informationen är konfidentiell. Håll den mellan dig, den utsatta och den person eller myndighet som du har rapporterat till.
- Om den som misstänks för övergrepp är anställd eller frivillig medarbetare i SLEF och står utanför barnets familje- och vänkrets bör föreningens ledning ta kontakt med barnets föräldrar. Om någon i barnets familj är misstänkt, är det myndigheternas uppgift att ta kontakt med vårdnadshavaren.
- Det är inte alltid lätt att med säkerhet veta om ett brott verkligen har begåtts, men i oklara fall är det bättre att göra en anmälan än att låta bli. Vid diffusa och svårbedömda fall kan man ta kontakt med barnskyddet för konsultation.

D. Övriga åtgärder

- Vid sexuella övergrepp är det många som drabbas. Den som har blivit utsatt för övergrepp behöver mycket stöd och hjälp, kanske under en lång tid, för att komma vidare i sitt liv. Föreningen behöver vara beredd på att ta ett ekonomiskt ansvar för samtalshjälp, ifall detta inte ges från myndigheters eller välfärdsområdets håll.
- Stöd bör erbjudas även till den utsattas familj och närmaste. Också den misstänkta anhöriga drabbas, liksom hela det sammanhang där övergrepp har skett.

- Stöd och hjälp bör erbjudas också till dem som varit tvungna att vidta åtgärder med anledning av det skedda, samt till alla andra som behöver det.
- Efter slutförd utredning beslutar föreningens styrelse från fall till fall om konsekvenser för förövarens eller den frikändas fortsatta roll inom föreningens verksamhet.

4. Tillgänglighet och ansvar

- Denna handlingsplan ska finnas tillgänglig på SLEF:s webbplats.
- Vid varje verksamhetsutrymme ska det finnas en sammanfattning över vilka åtgärder som bör vidtas om man ser, upplever eller misstänker att någon blir föremål för trakasserier eller övergrepp (se bilaga). Där ska också finnas uppgifter om vem den drabbade själv kan ta kontakt med.
- SLEF:s styrelse och ledande tjänstemän ansvarar för att åtgärder vidtas som minimerar risken för trakasserier och sexuella övergrepp inom föreningens verksamhet. Styrelsen och tjänstemännen ansvarar också för att nödvändiga åtgärder vidtas vid misstanke om brott samt efter avslutad utredning.

5. Källor och referenser

- Borgå stift. 2019. *Du sätter själv gränserna: Arbetet mot sexuella övergrepp*. <https://www.borgastift.fi/uploads/2019/03/e6733303-handlingsplan-folder-19.pdf> (Hämtad 21.3.2023).
- Borgå stift. 2019. *Handlingsprogram 2019 för förebyggande och bemötande av sexuella trakasserier och övergrepp*. <https://www.borgastift.fi/stod-i-arbetet/handlingsprogram-2019-for-forebyggande-och-bemotande-av-sexuella-trakasserier-och-overgrepp/> (Hämtad 21.3.2023).
- Finlex. 1889. *Strafflag*. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001> (Hämtad 21.3.2023).
- Finlex. 2007. *Barnskyddslag*. <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417#> (Hämtad 21.3.2023).
- Justitieministeriet. 2023. *Ny sexualbrottslag*. <https://oikeusministerio.fi/sv/sexualbrottslagen> (Hämtad 21.3.2023).
- Kyrkostyrelsen. 2014. *Kyrkostyrelsens cirkulär nr 12/2014: Kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga*. <https://evl.fi/documents/1327140/97032530/2014-12r+korjattu.pdf/1fc31a07-cb4b-e106-633d-a312b1f821d1?t=1674556500523> (Hämtad 21.3.2023).
- Punsar bönehusförening. *Handlingsplan för förebyggande och hantering av mobbning, trakasserier och sexuella övergrepp mot barn och ungdomar*. <https://www.lff.fi/bonehusen/punsar-bonehus/handlingsplan/> (Hämtad 21.3.2023).
- Rädda Barnen. *Information om sexuellt våld mot barn*. <https://www.pelastakaalapset.fi/sv/vart-arbete-i-finland/finlands-hotline-nettivist-webbtips/information-om-sexuellt-vald-motbarn/> (Hämtad 21.3.2023).
- Sley. *Turvallinen osallistuminen*. <https://www.sley.fi/turvallisuus/> (Hämtad 21.3.2023).